

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 թվական-1916 թվական) բաժնորգացիներն է 20 ֆրանկ, Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ, ԿԱՆԻՍԿԱՆ Ամսական բաժնորգացիներն է 2 ֆրանկ, Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ, Կամակ կամ գրամ գրկելու M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԱ ՏԱՐԻ

ԹԻՒՐԿԻԱ

1915 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27 ԴԷ

(Ն.Տ. 1915 Հոկտեմբեր 14)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը կը կարգադրէ համապատասխան և կամ մասնաժամեր կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Մանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Մանուցման 1 միջակ գիրը 1 անգամ կարժէ. 1 զիտագիրը 2 անգամ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱՃՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

ԼԱ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

(1915 ՕԴԱՍՏՈՍ — 1916 ՅՈՒՆԻՍ)

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 թվական-1916 թվական) բաժնորգացիներն է 20 ֆրանկ (4 տոյար ամե-րիկեան կամ 7 բուրլ և 50 կպի. ռուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց ա-սեայ Թիւրքիան և Պարսկաստանը, ուր կը գրկուի կէս բաժնորգացիով, այ-սինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանկ: Բաժնորգացիները կարելի է բաժնորգացիութիւն նաեւ քանի՜ անգամ համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանկ (40 սենթ = 75 կպի) հաշուելով, կամ 1 ֆրանկ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անմեք որ Երևանի Օմանգալի արձանագրու-ած են մեր հրատարակած Օմանգա-լի իմաստը: Կանոնադրին համեմատ, ի-րաւունք կը նենան Սրբաւորաւ ստա-նայաւ, քանի՜ անգամ համար որ ուզեն իրենց ստացած յազարի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորգացիով, այ-սինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանկով կամ ամսական 1 ֆրանկ, Կարելի է նաեւ Օմանգալի նշանակած բաժնորգի հաշիւին ողողակի գրկել թերթը. 12½ ֆր. (2½ տլր.) բաժ-նորգացիով:

Մ. ՓՈՐՏՈՒԿԱԿԱՆ շՐՈՒՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Փր. անգմ.
Ա. Հայ զինացիներին մը	
Բ. — Է. (Ապագան)	40
Բ. Թիւրքիայի Հայերն եւ իրենց զինացիներ (Գրեց Մ. Սահակեան)	50
Բ. Երևանի քաղաքը (Ա. տարի)	140
Ժ. Վրէժ	20
Ժ. Թամա Բոցարիւ	20
Ժ. Երևանի Մ. Փարսադու-րեան խումբը ստանաւոր-ներն	15
Ժ. Միջուկար հայրենասէր (Պաշտօնական Գեղար-խանի ծագման պատ-մութիւնը)	140
Ժ. Մի. զարդ	20
Մարտիկըն գործը գրկելու փոստի ծախ-քը կը վճարուի հրատարակողէն:	

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

“Հ. Ե. Միւլիան” գործը. — Լեւոնակ Նալիի Առաջնորդը Մանչես-թըրի գաղութնորդին մէջ. — Նալիի կո-տորածներն աւանդ. — Վանէն լուրեր. — Մուշի եւ Մասունի կռիւները. — Ռուսները արտերազմը եւ Նալիը. — Armenia խաղերն աւանդներ. — Կամակ Ամերիկայի Միացեալ-Նիւսիոն (Ֆրէճո). — Տեղական. — Տէ-քստէի նրաժարը. — Համերգական պատերազմը. — Կամակաւորութիւն. — Մանուցումներ:

Ա. Զ. Գ.

Մարտի 11-ից մատրան Հոգաբարձու-թեան կողմէն գրկուած է մեզ Ռուսեան ազգը հրատարակութեան համար:

Մարտի 11-ի մատրան Հոգաբարձու-թեան կողմէն գրկուած է մեզ Ռուսեան ազգը հրատարակութեան համար: Կարելի է փոփոխել եկեղեցական-ները կրնան գիտել գրատարակէն Հո-գաբարձութեան, իրենց փոքր բար-քին մասին վկայութիւնը նախապէս հաղորդելով, միևնույն ատեն իրենց բնական կողմին մասին տեղե-կութիւններ տալով: Նախընտրելի են բնականորէն գործադրած և ֆրան-սաղէտ թիկնածուները:

“Հ. Ե. ՄԻՈՒԹԵԱՆ” ԳՈՐԾԸ

Գեղեցիկ գործ մըն էր Մարտի 11-ի Հոգաբարձու Միւլիան Սահ-ախի հերոսներուն ի նպատակ կա-տարած հանգանակութիւնը. գեղե-ցիկ՝ որովհետեւ Հայերն պարտաւոր էինք ոչ միայն իրեն կարեկցու-թիւն մը, այլ և իրեն խորին յոր-գանք մը մատուցանել Բոր-Մախտ պատանած քով հայրենակիցնե-րուն, որոնք հայ գիւցազնական պատանութեան մէջ նոր էջ մը կազմե-ցին, աղբիւր իրաւունքը նախա-գործող սքանչելի վճարականութեամբ մը:

«Երկրաստորդներու Միւլիան»ը ցանկալի անհրաժեշտութիւն մըն էր Մարտի 11-ի համար, մանաւանդ ազ-գային կեանքի այնպիսի շրջանի մը:

(*) Հոգաբարձութեան ատենակցան է Տիւրք Բովհանէն Սահաճեան (Mr. H. Sahadjian, Marseille):

մէջ որ անոնց պարտաւորուած է զոհաբերութեան ամենէն ծայր. գոյնը:

Անաւարակոյն իր վրայ գրուած պարտականութեան գիտակցութիւնը ունի Միւլիանը, ինչ որ ցոյց տը-ւում իր կողմութեան օրէն իսկ գոր-ծի սկսելու եռանդովը. սակայն այս շրջանին համար ամենէն աւելի նու-րաժան և անհրաժեշտ եղող իր ընդ-գծած ուղին գեա թափուր կը թաղ-այդ ուղին՝ կողմասի հայ կամաւոր-ներուն նպատակը անխաղաղ գործու-նելութիւնն էր որու համար իր կողմ հրատարակուեցաւ ժամանակին Ա.Ր-մէկալի մէջ:

Եւ առաջի համակրութիւն մը կայ ժողովրդին մէջ Միւլիան համար իր կատարած գործերուն հետեան-քով: Մասնի հակառակման տա-րեցարձի թափօրին իր մասնակցու-թիւնը գնահատելի էր, ինչպէս և Միւլիանի ներքին ազատագրական առ-թով ֆրանսական ծովային նախա-րարութեան իր արտայայտած փոխ-եռանդն երախտագիտական զգու-յունները՝ գովելով: Բայց ատենք իր գործունէութեան ետեան մասը չեն կազմեր. ետեանը կողմասի հայ կա-մաւորներուն նպատակը գործնէ և, և թէ կարելի է, կողմաս կամաւորները գրկելու մտադրութիւնը իրագործելն է:

Գծաւորութիւնները չստ են, բայց ատենց առջի շրջաններու կամքը իր գործունէութեան խաղաղութեան պէտք է ըլլայ, միւս կողմէ՝ ժողովրդը, և ոչ միայն Մարտի 11-ի այլ շրջանները: Եւ հայ երկրաստորդներն ևս Միւլի-անի անկողնէն պարտականութիւ-նը պէտք է զգան, իրենց համակրու-թիւնը գործնական հողի վրայ գնե-լով, և ահա այդ ուղիւ թեմաք կըր-նայ յաջողիլ Միւլիանը քանի որ օրինական և համեմատելի ճանապար-հով ճակատաբաց ընթանալու ըն-դունակութիւնով օժտուած է:

Պէտք չէ վհատիլ հոս ու հան բու-սած հակառակորդներու անբարե-խիղճ քաշքուքներէն, ինչ փոյթ թէ անմեք իրենց գաղտնագողի և անու-ղիղ միջոցներով յաւաճ տարած գոր-ծերը քաղաքակրթութեան համար Միւլի-անի:

Թեան ալ քար նետելու չարա-խընդութիւնը կունենան և կախա-տիւն հակառակութեան որոշներ ցան-քըներ:

Ամէն գործ իր հակառակորդները կունենայ քանի որ ամէն միջավայր իր տակաւններն ունի. միթէ՞ չը-գտնուեցան Հայեր որ ջանացին մը-րտուել նոյն իսկ հայ կամաւորները որոնք անբացատրելի անձնագոհու-թեամբ մը յաճախ բոկոտե և անօթի, լեռներ ու ձորեր կտրեցին, կռուե-լով հայրենիքի ազատութեան հա-մար:

Հայ երկրաստորդները պէտք է հե-տեան կամաւորներու օրինակին որոնք իրենց պայքարին որբութեամբ ու-ղեւորուած, իրենց արիւնը կը թա-փեն գեա անվհատ:

Մարտի 11-էն իրաւաստարդաց Միւլիանը գործելու տապաքի ունի, ուրեմն պէտք է աշխատի. մեծ գործ մը չկրնայ ընելուն համար պէտք չէ լը-քել պատիւն ալ:

Հաւատարիմ իր ընդգծած ուղին թող քոյէ ան և ժողովրդը պար-տաւոր է իր նպատակով քաջարեւել Միւլիանը իր առաջադրած վսեմ նպատակին համար որ ամէն Հայու որբին մաս է: Պէտք չէ մոռնալ Հայ կամաւորները:

Միւլիան անվհատ աշխատանք:

Բ. Ե. Լ. Ե. Ե.

Archag Torossian
21, rue Thubaneau, 21
MARSEILLE
Դրամ գրկելու համար դանձա-սլահին հաւանք է
Karékian Kizirian
Pâtisserie
4, Place St.-Michel
MARSEILLE

ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱՅԵՐԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՄԱՆՉԵՐԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մանչեսթըրն կը գրեն մեզ հետ. 20 Թունով:

Վերջերս մեր Գեր. տալիսորդը Տ. Գէորգ արքեպիսկոպոս իւթիւ-

հեան տեղիս Սենկո. Սթմենեան յանձնախմբի տնդամենբաւն հետ քաղաքաւարական այցելութիւն մը տուած էր Սանկոնի արքեպիսկոպոս Գերասիմով Սիլվանի Դորին Գրաստատուութիւնն սիրով ընդունելով խօսք բացած էր Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած և պատմութեան մէջ նմանը բնաւ չտեսնուած ահաւիժարաբարոտութիւններուն և հայր ժանքներուն վրայօք և իր ամենախորին վշտակցութիւնները ու անկեղծ համակրութիւնները յայտնած էր Հայոց մասին, տեղեցիկով թէ ինչ ծառայութիւն որ կրնայ բնի Հայերուն՝ շի պիտի գընայ և սիրով պիտի կատարէ ի պատասխան թէ Ս. Սթմենիցն և թէ ներկայներն խորին շորհակալութիւն յայտնած էին ի վերջոյ Գեղ Սիլան հրաւիրած էր Ս. Սթմենիցը որ հակառակ բեր 17 կիրակի երեկոյ Սայր եկեղեցւոյ մամերգութեան ներկայ գտնաւ Ս. Սթմենիցը շորհակալութիւն յայտնելով այլ անկեղծ համակրանայ համար՝ մեծ հաճութեամբ ընդունած էր հրաւերը:

Ուստի այս կերտակի իրիկուն ժա
մը 6.30ին Ս. Կոստանյանը փեղարկ
ե գեհ. Կոմիտասի կողմից իր աստուած
նշանները կախած, հաստ Գաթիկ
Գրայր (Մայր Եկեղեցին) և օրս
ընդունուեցաւ Գեր. Սարգս
նյանին և ուրիշ անկեղեցականներ
և առաջնորդուեցաւ Նորին Գերա
ստատաւթեան ներքնասենեակը:

Տեղական թերթերն առաջաց ծա-
նուցած ըլլալով՝ ահային եկեղեցիին
ձեռքը գործը լեցան էր 3500 է ա-
հելի երկսեռ բազմութեամբ: Գեր-
ազատիս Ուրանի հրամանաւ հարիւ-
րի չափ տեղ յատկացուած էր հայե-
րուն համար:

ժամերգութիւնն սկսու ճիշդ ժո-
մը Եին: Էկեղեցական թափօրն ժողո-
տոսու հարիւրէ տեղի մեծ և փոքր
զպիրնիսու քաղցրածայն երգեցո-
ղութեամբ և մեծ երգիտնի ձայնակ
ցութեամբ: Դպիրնիսու երկար շար-
քին կը հետեւէին եկեղեցականներ,
որոց մէջ էր տեղիս հայ քահանան:
անոնցմէ յետոյ երկու արքեպիսկո-
պոսները քով քովի, իրենց անմիջա-
պէս առջեւն ունենալով խաչակիր
պաշտօնեայն, այսպէս թափօրը մը-
նեղով տանար: ամենքն իրենց տեղե-
րն տնին և մեր Ս. Առաջնորդն
հրաւիրուեցաւ. Գեր. Արքեպիսկոպո-
սին զէմի գտաւղարար, և շոր-
նակուեցաւ ժամերգութիւնը որ Սուր-
մախերգերէ, Հին կտակարանի ըն-
թերցութեամբ և Աւետարանէ ո-
մանաւոր աղօթքներէ կը բաղկանայ
որում կարգին համեմատ

Գեր. Ուխտն խօսեցաւ շատ աղ-
գաւ քնարդ մը որ բոլորովին նուիր-
ւած էր ամենէն հին քրիստոնեայ
Հայ եկեղեցիին ընդհանրականու-
թեան և տաքիւրակոնսթեան և
այլն համառօտիս պատմականն բրաւ
Հայաստանի՝ որուն ներկայ ժամիժ
սարտաաղցեցիկ գէպքերուն վրայ
ի խառ յաղէշ հեշտերոյ գառն պար

Ներ ուղղեց բռնաւորներու և դա-
հիճներու հապելին: Ունկնդիրներէն
խիստ շատեր յազում լին և մեր
Ս. Առաջնորդն յայտնապէս փրկչ-
կում լէր:

Պատուական Քարտիչն իր և անդ-
լիացի ժողովրդեան խորին մշտակ-
ցութիւնը և համակրանքը յայտնեց
ներկայ Հայ Արքեպիսկոպոսին և Նո-
րու հօտին և ծանայ թէ Հայ բիւրա-
ւոր հալածեալներու նպատեղու հա-
մար անդլիացի անուանի անձնաւո-
րութիւններ այս օրերս միմիկներ
պիտի դաւարեն Լնտանի և Ման-
չեսթրի մէջ. հետեալաւ անգլի-
կոյ մը բրտե քոյր Անգլիացիներս
քրիստոնէական և մարդասիրական
զգացումներուն սիրալոծար և սուա-
տօրէն մտանկեցելու համար բացառած
հանդանակութիւններուն տրամիւրդա-
թիւնը տարածեալ ժամը 8,30ին
Ս. Առաջնորդն իր և Հայ ազգի խո-
րին շնորհակալութիւնները յայտ-
նեց Մանչեսթրի Գեր. Արքեպիս-
կոպոսին այնքան համգիտաւոր կեր-
պով ցոյց տուած անկեղծ համակ-
րանքին համար և մեկնեցաւ:

Գեր. Ո՛րքան շատ աղնու ասիրա-
տնձնաւորաւ թիւն մ'է. ո՛չ ժողովն բա-
րեւէր այլ մանաւանդ բարեկարգ-
Մեղկիոյ, մասնաւորապէս իր թեմին
Մանչէսթրի եւ տարայջ նահանգին
մէջ մեծ ժողովրդականութիւն կը
շարժէ. ազատներաւ պաշտպանը
կանաւանեն զինքը. իր համակրանաց
դոյցը հարց մասին՝ շատ կը գնա-
հաստի Մեղկիոցիներաւ փայտեղէ-
Մէյ հանդիսաւոր ցոյցը պատեհ առ-
թի մէջ ի գործ դրաւ. որքէն զիր-
քերա դրեթէ օր շանցնիր որ լոն-
սանի եւ Մանչէսթրի թերթերն ուշ-
քառու յոգաւածներ շնորհին ի նը-
պատաւ հարց. Մեծ յոյս կայ թէ
հանդմեակաւ թեմն արդիւնքն ազատ-
ւածէն առելի պիտի բլլայ.

ՀԱՅԵՐԻ ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐԻՆ
ԱՌԹՈՎ

Այլահայտաւն հետագրած են իւն-
տանի «Տէլի թէլէկրաֆ»-ին թէ Հա-
ւերի կոտորածներին վերաբերեալ
ուրեքը սոսկումով ու զգուանքով
կը կարգադուին Հնգկատանի մէջ,
եւանտարապէս խշտմներէն, որոնց
լիաւորները՝ կը յուսացուի որ մի-
տանի օրէն հրապարակային գտա-
գարաւթիւն մը արտառանկն թիւդ
քերի այդ րաբարսութիւններին
դէմ:

— Կ. պաշտի ամերիկեան դեսպանը
հասցուցեր է վաշինկգան խէ Պալ-
կարիաին ԹԻՐ. քերի հետ մէկտեղ
պատերազմի ժամանակցելէն ի վեր
Հայերի կոտորածներն աւելի ուժ.
գնալ թեամբ վերսկսած են Ռարսկան
ԹԻՐ. քիաի մէջ:

— Հրահանգին զոքրերին համար հրահանգումը Bulletin des Armées de la République հոկտ. 14-ին 16-ի Պաշխ. մեջ և հարանոց հետեւում և L'extermination des Arméniens (Հայերի բնաջնջումը) հրահանգին առջ:

կը տեղեկացնեն որ Ուրֆաէն
տնդին, Հայաստանի հարաւային կող-
մը ե Միջագետքի վերի բաժնին
մէջ, այլ ես այ մէկ Հայ չե Քաղաքս:
Ջարդերէն յետոյ Քաղաքս կ'ընդ-
ն աղաքները կ'ըզրոնացուցած են
Ուրֆաի մէջ ուր թշուարութեան
էրեւանն ամէն օր կ'ը մեռնին անոնք
ե կ'ը Նեառն Նիքոստ գետը:

Վերջերս Տիարպէթիւն հարուստ
Հայ մը մէկ միջիոն կը նստարէ ազատ
թողութեւ համար որ թուրքիանէ
հեռանայ, իր նստարէ կը մերժուի
և զինուորի մը կը յանձնուի Ռ.բ.
Պառնանելու համար զին. քաղաքէն
բիշ մը հեռացածին ուղև. զինուորը
կոպտանէ գերին և տեղական իշխու
նութիւնները, երբ իմաց կը տարուի
իրենց, հարցաքննութիւն մը կը
բանան. հարցնուողէր բախկը կը հաս
տատէ որ գերին տղանուած է . . .
աւազակներէ,

Ուսպմամբիւ երեւիլի Հայեր անհե-
տաքած են այս կերպով, կապանեն
Հայերը և յիտայ կը կոչուածն զա-
նունք, կամ աւելի ճիշդ՝ կը կոչու-
տեն և յիտայ կոչուանեն, Ըլլա երկու
զբաժիտներն այ սոխաւիտն բա-
նէր են Ղերմանեանի և Պաշկաւանե-
անի բարեկամ թիւ բերեալն համար:

ՊԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Էջմիածին, 16/29 սեպտեմբերի
ԱՌԲԵՐ շՐՈ հարիւր հազար
մտնում է վան առաջին նահանջից
շրա օր յետոյ և ունի վաղէս պատ.
ւիրում է այրիչ քաղաքում եղած նը-
շանաւոր մարդկանց տներն ու շէն-
քերը. Թիւրք և քիւրդ տարերբը
սկսում են բացարձակ թալան. կո-
յոպտում են փախած հայերի տները.
խանութները և ինչ որ պատահում է.

Նախանշից յետոյ վանում մնացել էին
ընդամենը 400 ի չափ հայեր, զի խո-
ւորապէս կանոյք, երեխաներ ու մե-
րեր, որոնք ապաստանած են եղել
գերմանական թաղում և մասամբ էլ
Ալլեհուանի շրջանում։ Ա. բեյը ար-
դեւելում է ապահով թիւներ կառարել-
նայնիսկ պատմում են, որ իբր թէ
նոտասել է. հայերն ի զուր են
այրիկ իրենց չեն քերն ու գաղթել
այստեղից, մենք նրանց իսկի ձեռք
չէինք տալու։

Քիւրդերը, ծածուկ, աւր որ պա-
տահում են եղել Հայերին, անմիջա-
պէս սպանում են եղել, ժամանորա-
պէս ճանապարհին:

Յ. բէլը սկզբում կասկածանքով է
մտնեցել վանին, ուստի նախօրոք
իր հաւատարիմ մարդկանց ուղար-
կել է տեսնելու, թէ արդեօ՞ք Թըշ-
եամին իրօք հեռացած է, և այն ժա-
մանակ միմիայն համարձակել է
քաղաք մտնել: Սակայն, նա կար-
դանում է վանում միայն 4 օր մնալ,
միւրքերն ու քիւրդերը հեռանա-
լիս չեն մոտենում բոտ իրենց սոփո-
րութեան յովիտակել տեղումը մը:
նացած շեղեցիկ կանանց ու օղիկ-
ներին:

Արամի վան վերագտնալուց յի.
տոյ այնտեղ հն զնուս Խան ընտա-
նիքաւոր հայեր, որոնց մեծադոյն մա-
սը ուղծու էլ մնում է այնտեղ,

(Հորիզոն) Գաթիգին

— Վանի մէջ, վերջին յաճանքի
ժամանակ ձեւփոխել տրեւ լուսեր է
մօտ 250 հայ, տուներ, որոնց
մէջ կան եկեղեցիներ, հայ հօտար
դպրոցներ, «Մշխատութեի և վան
Տոսպ»ի խմբագրատունները և այլն,
Այդ 250 տաներին ո՞րոնց լինելը
յականէ յանուանէ մի տա մի յիշ-
ւած է Թիֆլիսի «Հորիզոն» պրա-
մերթի սկզբ. 22ր (հոկ. 5) թուին
մէջ.

ՄՈՒՇԻ ԵՒ ՍԱՍՈՒՆԻ
ԿՌԻԻՆ, ԵՐԸ

Սկզբում որչափ էր դիմադրութիւն
ցոյց տալ Գուշի մէջ և ապա շնորհեաւ
նաշննիկը զէպի Ստաւեի բարձունքները,
որտեղ արդէն վաղուց ամբոյշել էին փա-
ռաստակները և տեղացի կապ ու ժողովուրդը
Սախայն այդ ծրարիւր շիրադրութեց, ո-
րովհետեւ առանձնիկ նաշանը և թիւը կա-
ռավարութեան խորամանկ տակադիկան հա-
յերին յանկարծակի բերին:

Մինչ մեկ կողմից Թիւրքերը սրի էին
բաշում Մուշի դաշտի հեռաւոր գիւղերը:
Երեսկից ոչ մի հոգի չէր ապաստում, որ
զոնէ զգուշացնէր միւս տեղերի հայերին՝
միւս կողմից հաւասար կռուում է Մուշի
ստաւնորդին և առում մօտաւորապէս հե-
տեւայր:

« Իս ի պաշտօնէ յայտնում եմ ձեզ, որ
մենք Թոգնում ենք Մարտի, որովհետեւ Ուր-
սերը սկսել են առաջ խաղալ, ուստի Հա-
յկող, որ մինչև այժմ հաւատարիմ օսման-
ցիներ էք եղել և փոշի էք մեր շարքերում
հայրենիքի սպասուսթեան և պաշտպանու-
թեան համար, դուք ևս մեզ հետ պիտի
գաղթէք, այլապէս ձեզ կը համարենք պե-
տական գաւաճաններ » :

Կատակար այս խառնե՛րը առա՛մ է ա-
ռա՛նքոյին այն ժամանակ, երբ ռուս զոր-
քը ոչ միայն առաջ՝ չէր շարժում, այլ
պատրաստում էր Մանդկերսից էլ նա-
հանձնել, Արճէից էլ և քաշել մինչևսահ-
մանադրութիւն:

Իսկ տառնորդը չհաւատալով կուսակա-
ր խոսքերին և այդ յայտարարութիւնը
մերժելով որպէս ջարդի ազդանշան՝ կու-
սակային պատասխանելու ուշադնում է:

Հնանեալ օրը ձերբակալում են առաջ-
նորդ Վարդան վարդապետին իր մի քանի
բաժնեատերերով և ուսուրթ Ունեաւ վանքի
վարդապետի հետ մօրթում են տեղն ու
սեղը: Եւ այն օրը խառն շիրիշում ապանում
են 280 հոգի. նոյն օրւայ գիշերը դար-
եալ խառն գիւղում սրտառելիապէս են անում
100 հոգի: Յունիսի 27ին և՛ Մայ դաշտա-
ր կատարում և միաժամանակ տղամարդիկ
ին հաւաքում համալ ահաւան տոնիչ:

Այս աղբյուրով կողմնակիցաւ Մուշէ-
ր աղաւթածից աւելի գիմագրութիւն պի-
տի ջոյշ աւար, անինչայ կոտորակաց կառա-
ւարութիւնը կոտորածի համար բերել
ը Ռիթիսի ամբողջ զօրքը և կոթի ու
կիւտի շրջանի զօրքերի մի մասը: Զօ-
րքերի այնպիսի ցանցով էր պատել Մուշը
ու Մշոյ զաշարը, որ երկուս գիմագրեի
անհնարին էր: Այսպէս օրինակ, ամենա-
սննչան գիւղը պաշարուած էր 200-300
իւրդակուն վահանով կամ կան ձեռք
թրքերով:

Կիւղերի հազորդակցութիւնը կորել
լին, աւելդ ուր կէս ժամուայ կամ մի
ժամուայ հիշատարութիւն ունեցող գիւղերը

չէին իմացել. Թէ ինչ է կատարուած իրենց հարեան գիշարում:

Մինչ գիշերում տղայէս անհասարակ կոնքներէն էին մըրած և կատարում էին և կատարում մօտ 60 յաւ հրաշանաւից հայրենիքը ամբողջ էին Մուշ քաղաքում:

Կամոր բնու չէր սպասում, որ կոնք տղայէս չուտ կը սկսէր, որոհ համար էլ նա զնայցի էր Սասուն՝ Ռուբէնի մօտ, բայց նախքան գնալը պատահել էր տեղական մարմինը, որ կոնքը սկսեցուն պէս ամեն մի խմբակ իր որդւոյն գիրքերը մանկ և կուսի մէջն որ իրենց օգնութեան կը գան: Սակայն թիւրք զօրքերի երկուակ չգիտէին, որ չգիտէին էր Մուշ ու Մուշ գաղաքը, ոչ մի հնարաւորութիւն չէր տային ոչ զբոյժ օգնութեան գալու և ոչ ներքից պատահել անցնելու:

Մուշի հայրենիքը ամբողջ էին Չորի. Սուրբ Մայրենի և Յրդի թաղերում. ամբողջ քաղաքի մօտավայրը լեցնել էր այդ թաղերի աներուն:

Ամենակատարի կոնքը երկուշարթի էր, երբ թշնամին ամեն կերպ ուզում էր ներս խուսել հայերի գիրքերը, բայց միշտ յետ էր չարտուում, տանեակ գիտէին տանելու իր հետ:

Երեքշարթի, Սուրբ Մայրենի և Յրդի թաղերը թշնամուն ախուհեց փոսելու. Հաշիւը միայն օրհասական կուս էին մզում և ամեն կերպ աշխատում էին գիտնալ մինչև մութն ընկնելը և նրանց յաջողեց գիտնալ:

Մութը կոնքում պէս, զինում տղամարդիկ մի փոքր խորհրդակցելուց յետոյ որոշեցին, ինչ գնով էլ որ լինէր, այդ գիշեր անպատճառ պատահեան տանկական շրթթան և միանան Սասունի ընկերներին:

Փողովուրդը տանել անկարելի էր, զրա համար էլ յայտնեցին, որ մթութեան մէջ ամեն մէկը իր գիրքի նալը տանել, որովհետեւ այլևս գիտադրելը անկարելի է:

Բաւորն էլ տեղացիներ լինելով, լաւ գիտէին իրենց երկրի, մայրենի քաղաքի իւրաքանչիւր փոսն ու քարը, իւրաքանչիւր դարն ու բլուրը և այդ իսկ պատահաւոր, նրանց ախուհեց մի քանի աննշան գիտադրութիւններից յետոյ, պատահել տանկական չգիտէին և անցնել զէպի Սասուն:

Մուշ գաղաքի անխնայ խորհրդ յետոյ, թիւրքերը հաւաքում են այս ու այն քարի տակ, այս ու այն մարազի մէջ ապաստանում պատաններին, երկնամերին և կանանց ու տանում են Սիսիում ու Կասնին գիւղերը:

Սիսիում ու Կասնին գիւղերը մինչև վերջին փամփուշտը գիտադրում են իրենցից 4-5 անգամ թափ շատ թշնամուն և երբ թիւրք սպամարդ-ինքնապաշտպանները մեծում են, միայն այն փամփուշտի թշնամին իրոք է տանում ներս խուսելու այդ երկու հիւսս գիւղը:

Պատահելով թիւրքական չգիտէին, Մուշի հայրենիքը ապաստանում են Ռերգալի օտարը, որտեղ հաւաքում էր 3.000 չափ մօտավայրը. զրանք Մուշ գաղաքի փոստն ապաստաններն էին:

Բերդաւը Սասունից շատ մօտայն չափ հեռու է, բայց Սասունից ոչ մի բանով ետ չի մնայ իր անտառի և լաւ գիրքով: Փողովուրդի հետ միասին հայրենիքը բարձրանում են Բերդալի գաղաքը, որ կոչւում է Միսին, և այնտեղ գիրքերը բնուում Սյո սարի լանջին, միայն մի գիւղ կոր Հաւատարմի անունով, որ ոչ մի միտու չէր կրել. այդ գիւղն էր ահա, որ հայտնակներին և մօտավայրին պահում, կերակրում էր:

Իսկ լաւ Սասունում գիրքեր էին մտել զրոյցի և Տարսնի մոմէնտը և ամենակարին կուսները, Ռուբէնի և Կամորի գիտադրութեամբ. նրանց թիւը հաճում էր 600-650 հոգու. նրանց մօտ կար 12.000 մօտավայրը, որանց մի մասը բուն

տեղացի տասնեցիներ էին, մի մասը Մուշի և գաղաքի կոտորածից փախածներ, իսկ մնացեալ մասը նկել էր Տիգրանակերտի կողմից:

Սասունի ապաստանները ամբողջ էին Մուշ լեռան գաղաքին, որ Սասունի ամենամեծ և ամենաբարձր տեղն է:

Հայ մարտիկների երկու մասի բաժանելը, ճիշտ է, մէկ կողմից վատ էր, բայց միւս կողմից շատ նպաստաւոր էր նրանց համար, որովհետեւ թիւրքերը ստիպւած էին այդ անգամ տարածութիւնը պաշարել և միամտանակ թոյլ չտայ, որ հայրենիքը Բերդալի սարից հաղորդակցութեան մէջ մտնեն: Մուշ լեռան գաղաքին ամբողջ քաղաքը ուժերի հետ, բայց հաւատակ գրան, հայ մարտական ճիւղի խմբերը ամեն որ իրարու սուրհանդակներ էին ուղարկում և հաղորդում իրար իրենց գրութեան մասին:

Ամենապաշտի և տիւրք բանը, որ հաղորդում էին իրար, գա հայի պահան էր:

Դեռ խաղաղ մամանակ Սասունը հաց չուէր, սասունցիները ընդհանրապէս կոշիկ են ցանում և գրանով էլ ապրում են. այս տարի զօրապետար կորեկ ալ չէր. այդպիսի մօտավայրին Սասունը կարողացաւ պահել միայն մի քանի օր, զրանից յետոյ սկսեց հայի կրիգիւր:

Նոյնը պատահեց և Բերդալի սարում. Հաւատարմի գիւղը Բերդալի ապաստանողներին միայն մի շարքով կարողացաւ կերակրել: Դրանից յետոյ մօտավայրը սկսեց միայն մոտ ապրել, այն էլ առանց աղի. շատերը փորահարկն ընկան և մեռան, շատերը վախենալով՝ էլ մի շէն գործածում, այլ ապրում էին խոտ ուտելով:

Սովոր մէկ կողմից, իսկ ռազմաւթերի պակասը միւս կողմից՝ նկատում էին, բայց Հայերը զարնեալ Նոյն ետանգով շարունակում էին անհաւատար կոնքը:

Ոչ մի տեղից օգնութիւն չէր սպասում: որովհետեւ յայտնի էր, որ առանցք նա հանջել են թէ վաղաւորականից և թէ Մանազկերտի չրխնից: Կատաւարութիւնը Սասունի միայն բերել էր մի գիւղից: Կանոնաւոր զօրք իր արտիլերիայով, բացի կանոնաւոր զօրքից, բերել էր նաեւ Սասունի լեռներին յատ լաւ մօտեթ Բաղրանցի, Բաղրալի և Բաղրալի արիւնկալ տշիրթները, որոնք ամենից շատ էին նկատում հայերին: Նրանք թափ 3.000 հոգի նկին, այդպիսով սոված Սասունի 650 հայրենի կուսում էր 15.000 կանոնաւոր զօրքի, զօրքերի և արտիլերիայի դէմ:

Այսպիսի անտանելի պայմաններում Հայերը կուսեցին 16 օր, առանց թոյլ տալու որ թշնամին մի քանի մօտենայ իրենց գիրքերին: 16 օրից յետոյ թիւրքերը սկսեցին ունենդհաւ և կատաղի յարձակումներ:

Մինչև այդ մամանակ հայ մարտական խմբերը գեա պահում էին իրենց յարս թերութիւնները. Կամոր և Ռուբէնից միւս յաջող լուրք էին ստացում:

Երբ թիւրքերը կարեցին Բերդալի հաղորդակցութեան գիւղը, որ շատ մօտայն հեռաւորութիւն ունէր Սասունի գիտաւոր գիրքերից, բերդակցիները փոխեցին սուրհանդակների համբան և այդ անգամ սուրհանդակները հասնում էին 10 մօտեւ: Գործը կամաց-կամաց զօւարտում էր և մասնում էր արագիցական բողբոյն:

Սուրհանդակները եկան և պատմեցին, որ թիւրքերը Մուշից վրայ էլ են սկսել յարձակութիւնը, որանց սակի յամառ և սակի կատաղի թնոյթ էին կրում: Պարզ երևում էր, որ թիւրքերը գիտնել էին ընդհանուր յարձակումն բովանդակ գիւղում:

Վերջին օրը թիւրքերի յարձակումները սակի կատաղի էին թնոյնութային կրակի տակ:

Կէս գիշերին թիւրքերին յաջողում է խուսել տղաների գիրքերը:

Մութի մի քանիսն յաջողում է փախել, իսկ թէ ինչ են եղել Ռուբէնի և Փափագեանի կորեկները, այդ մասին ոչինչ յայտնի չէ: Կոնք գեա շարունակում էր, երբ հայրենիքը թողին Միսին գիւղից:

Ա. Ս.
(Հորիզոն)

ՌՈՒՍԵԼԹԻՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ամերիկայէն 26) հայ կամաւորներ ևս հասած են թիֆլիս արկէ Երեւանն ուղարկուած են:

— Թիֆլիսի քաղաքացիութեան խորհուրդը ի. Ա. Մանազկերտէն տուցիւր է 25.000) ռուբլի հայ փախուսածներին համար:

— Ներքին գործերի նախարարութեան մէկ առանձին նստին մէկ որոշուել է 60.000 ռուբլի յատկացնել տանկահայ որը երկխայնիին օգնութիւն հասցնելու համար:

— Մեծ իշխանուհի Տատիսնա Նիկոլայեանի կողմէն Պետրոպոլսի հայկական կողմից արամազրու թեան ասի գրքեր է 10.000 ռուբլի և իւրաքանչիւր ամիս նայնքով գրում պիտի տայ իշխանին գրկուելու համար առողջապահական կէտեր կողմակերպելու նպատակով:

Սասունի ապաստանների պաշտպանութեան Ռուբէնը և վաճառ փափագեանը Երեւան հասնելով պատմում են որ Սասունի մէջ գեա կը մտնէ 30 հոգու հայ ապաստաններ որոնք կրնան գիտնալ մէկ ամիս ետ, և գեա կարելի է պատահել զանաք: Օգնութեան պէտք ունին:

ARMENIA ԻՏԱԼԻԵՆ ԱՄՍԹԵՐԸ

Ստացած նկը առաջին թիւը ARMENIA անունով խաղերէն նոր ամսանիւթի մը որ այս ամիս 15էն սկսած է հրատարակել իտալիայի Գորինս քաղաքին մէջ: Կը թողնուայ 12 ընդարձակ էրաններ և այս թիւի մէջ գրուած է Հայաստանի քաղաքները և կովկասի Հայ կամաւորների լուսպանների խմբանկար մը:

Թերթին պատուական անթերին է իտալացի արթիէտոր Գոսաւո Գոսաւան և իտալական Տալիտոր իրրեւ նշանաւոր դրամ է անման կլարութեան պա նշանաւոր խոսքը: Եւ Հայաստանի համար աշխատելը քաղաքակրթութեան համար աշխատել է: Աւելորդ է լսել որ ամբողջ թերթը նուիրում է Հայ ազգը, իր ներդրող վիճակը և իր պահանջները իտալական Տալիտորը հետաքրքրական յօդուածներով, տեղեկագիրներով և լուրերով:

Թերթին բաժնորդաշրջութեան համար շան աժան գին մը նշանակուած է տարածման նպատակով. իտալիայի մէջ տարեկան բաժնորդագինն է 2 ֆր. և 50 ամսական, իտալիայի դուրս 3 ֆրանգ և 50 ամսական: Հասցէն է Torino.

N° 72 corso Regina Margherita Torino (Italia):

Սոյն ամսանիւթի գործակալութիւնը յանձն առած է Մարտինի մէջ Հայ երիտասարդաց Միութիւնը. ռուսի բաժնորդագրուելու ուղղութիւն կրնան գիտնալ: Արթիէտ Ի խմբագրութեան գրասենեակը, « Ներսիսապոլսաց Միութեան »

վարչութեան անդամներէն Տիւր Եղիշ Թորոսեանին:

Իտալիայի Armeniagh հրատարակութեան ձեռնարկուած լինելով հայապատ գաղաքակրթների ծաւալման նպատակով իտալիայի մէջ, որ Հայերին նպատակաւոր Բաւարիայի Համաձայնութեան երկրներէ մին է և Ռ. թեւեման խմբի կարգադրութեան մէջ միւս գեր ունի կատարել իր. յուսով ենք որ բանիմաց ևս հայրենաւոր Հայեր կը փութան իրենց բաժնորդաշրջութեանը քաղաքները այն հրատարակութիւնը: Իտալիայի չգիտող Հայերն ալ բաժնորդագրուելով կրնան նուիրել թերթը իրենց իտալացի բարեկամներին և ծանոթներին կամ Armeniagh վարչութեան խմբից որ իր յարմար տեսած տեղը դրել է պաշտպանութեան նպատակով. այդպէս գէթ նիւթական փոքրիկ աջակցութիւն մը սպասանապատ ձեռնարկին մատուցած ևս ցոյց տուած կը լինի իտալացիներին: Եւ Հայեր գիտնելով զանապառ իրենց իրաւունքների պաշտպանութիւնը. մանաւանդ որ այս ամսանիւթի տարեկան բաժնորդագինն ալ մի շատ նպին գումար (3 1 2 ֆրանգ) է:

ՆԱԽԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԻՏԱԼԻԵՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Յրէպոս, 2) սեպտ. 1915

Սան-Ֆրանցիսկոյի արուեստամանդէս Տարիներ առաջ երբ Մ. Զրան յիսկոյի ներկայ աշխարհունդ կան ընելու իտալ հրապարակի գրուելու, տնկանք կապակիւնը 1915 տարւան, երթալ տնկելու համար Ոչ. խորհրդանշանդ էր: Միշտ կը խորհել և կակնկարէր որ արուեստանշանդէ որ առիթ պիտի տար ինչ երկրորդէն գրելու Արթիէտին և տնք ընթերցողները տեղեակ պահելու մեծ ցոյցահանդէսի տնքադարձերին: Երկար պատումէ վերջ, եկաւ մեր ակնկարած թուական և կը պատ. բառաւորէին. երթալ տնկելու մեր երազում արուեստահանդէսը: Ներկայ համաշխարհային աւերը և մանաւանդ հայ ազգի կոտորածները, մէջ մեռացուցած էին այն սէր որ ունէի Ոչ. խորհրդանշանդէսի հանդէպ. բայց քանի որ զոյն տնկելու առիթը մարգոս մի անգամ հայի կը արուել, կարծես պայտասութիւն կանդող ցուցով գէթ երթալ և տնկել:

Հայ ազգի կոտորածին և Արթիէտին ընթերցողների արամազրութիւն խմբի պէս, գուցէ և տեղի, խանդաւորում լինելով, ետ ինչ լսող չը պիտի տամ երկար և խանդավոր գործերով նկարադրել Սան. Ֆրան. շիսկոյի արուեստահանդէսը, որ իր գեղեցկութեամբ և մարդկային հանձարով հեղինակ մըն է ներկայ գաղտնարար մարդկան Յրէպոսի տօթէն արեւհար, յոգեկաւրի տալաք քաղերով կը գիտնէր մօթե գերք, խաղաղականի ախիւր տնկելու, և 7 մամէն մերջ մեզ կը գրաւենք: Խաղաղականի ախիւն Սան. Ֆրանցիսկոյ, տնք իր կլիմայով կը հակառէ միշտ ցորդ տնքած քաղաքներին և տնքը կլիմաներին: Չմեռ

աւան շորեր և վերարկուն հագնելով մէկտեղ սառ կը կարէինք և գիշեր-ւայ սառ քամիին չդիմանալով ու-նեակ կը վազենք:

Յաջորդ առաւօտ տնայարանօք կը դիմենք Սլաւարհանդէսի վայրը որ միջակ քաղաքի մը ընդարձա-կութիւնն ունի: Սմերիկայի տմէն նահանգ իրեն առանձին շէնք ու-նէր: Այժմ կը զարնէր Գալիֆո-նիայի շէնքը, որու մէջ կը ցուցա-դրուէին իր արտադրութիւնների 1-100աւոր ածականներ և իր շին-ւածքներ: Մեծ տեղ կը գրաւէր Օրըզնի նահանգի շէնքը իր ցու-ցադրութեամբ: Իսկ Եւրոպական շէնքերուն մէջ ամենէն մեծ տեղը կը գրաւէր Քրանսական շէնքը ուր կը փայլէր Քրանսական հանճարը, ճարտարարուեստը: Մեծ տեղ կը բռնէր Գանանց նորաձեւութիւնը իր բազմազան ճիւղերով: Ֆրանսա-կանին կից կը գտնուէր իր հաւա-տարիմ և գիյցազն գրային Պելճի-քան որոյ ցուցադրութիւններ մեծ հետաքրքրութեան առարկայ դար-ձեր էին 1000աւոր հանդիսական-ներին:

Գանատայի շէնքը ամենէն շքեղ էարեւի և ըսել ուր ընդարձակօրէն ցուցադրուած էին Գանատայի ար-ասդրութիւններ, երկրի կլիմային, բնակչութեան և արտադրութեան հաշուեկշիռ: Արդեաւ այն եզրակա-ցութեան եկայ թէ Գանատա իր այդ շէնքով աշխարհի կարաւանի ուղին իր մէջ հրաւիրելու յորդոր կը կարգար:

Շէնքերու ամենէն հսկան մեյքե-նայիտութեան շէնքն էր որոյ տա-րածութիւն 8էն 10 էքրի կը հաւ-նէր: Հին կը գտնուէին ամեն տեսակ մեքենաներ: Մեծ տեղ կը բռնէր զեղարուեստից շէնք ուր կը ցու-ցադրուէին հազարաւոր նկարներ և արձաններ հարիւրաւոր սենեակնե-րի մէջ:

Նոյնպէս մեծ տեղ կը բռնէին ճար-տարարութեան, փոխադրութեանց, սննդեղէնի արտադրութեանց և զտառարակութեան շէնքեր: Մաս-նաւորապէս այժմ կը զարնէին ճա-րտարական ձեռագործներ և իտալա-կան արձաններ: Իսկ մեր տնիքնայ թիւք կատարութիւններ հայ և օրիւնայի զործակալներու միջոցա-կը ցուցադրէր արեւելեան զորքեր միայն: Երանի թէ կարող ըլլային նոյնպէս ցուցադրել թիւքերի բար-բարտութիւնները:

Գ. Հայկ Բաթիկեանի (վանեցի) մի քանի արձաններէն զատ որոնք կը գտնուէին մեքենայիտութեան և զեղարուեստից շէնքերին մէջ, հայ միտքը չէր փայլէր հոն: Թէև եր-բեմն երբեմն հոս ու հոն կը հան-դիպէիր հայերու սրունք զանազան

գործերով քանի մը շէնքերու մէջ կը գործէին:

Սլաւարհանդէսի վայրը ամեն-օր լիքն է. ամենէն քիչ 100-000 մարդ կարելի է գտնել հոն: Տեղ-ւոյն շէնքերի, ճանապարհի, ծառ-ու ծաղիկներու զեղեցկութիւնը հիանալի էր: Օր մը Սմերիկայի նախ-կին նախագահ Պ. Բուզիլէթ հոն էր երբ ես այլ բարդ ունեցայ հոն գտնուելու: Որոշեալ ժամին պիտի խօսէր ընդարձակ հրապարակին վրայ: Ժամ առաջ մէկ մղոն տարա-ծութեամբ խճողուած էր ժողովուր-դը որոյ թիւը քառորդ միլիոնի կը հասնէր: Չէ թէ Բուզիլէթին մոտիկ ընել, այլ եթէ ամէն մարդ անոր զլխարկն իսկ կարենար տեսնել, գոհ պիտի սեպէր ինքզինք և չէ-ոտնար երթար իր գործին: Նոյն գիշեր ի պատիւ Նախկին նախա-գահին հրախաղութիւններ եղան և խաղաղական Ովկիանոսէն լուսար-ձակներ իրենց գոյնզգոյն լոյսերով օրուայ փայլը կուշկնէին: Քիչ յե-տոյ օդանաւ մ'ալեկաւ իր սրտը ա-թուիչքով հանդէսի փայլն աւելցնել: Քանի մը օրուայ այցելութենէ յետոյ կը բաժնուինք այն հրաշալի վայրէն ախ վախ ընելով: Նախ կը զարմանայինք որ մարդկութիւնը կարծես իր քաղաքակրթութեան և հանճարի պաշտօնակէտին հասած է և յետոյ կը ցուէինք որ հոն հաւ-նելէն յետոյ յոնկարծ գահավիժած է անդունդի մէջ, ոտնահարելով յաղաքակրթութիւնը:

Պաշտիկ ԽԱՉԿՈՒՆՑ

Տ Ե Ղ Ա Կ Ա Ն

Մարտի 25 հոկտ. 1915

Տիար խմբող քաղաք:

Արմէլիա պատուական լրագրայ գերիին թուին մէջ հրատարակուած տեսայ երապիտ Առաջնորդ Գերա-պատի Ը. Գեորգ - Արքեպիսկոպոսի մէկ պաշտօնողիւն, տեղուս հրա-ժարեալ Ը. Եղիշէ Գալլենճեան քա-հանայի մասին, որուն մէջ յիշուած է յիշեալ քահանային դէմ եղած մի-նոր ժամբողջ ամբաստանութեան հոտատուութեամբ լինելը լրագր-ժողովուրդ առնեալութիւն կողմէն:

Իրեն առնեալութեամբ Ընդհ. Ժողովոյ ես երբեք հաստատած չեմ այնպիսի ամբաստանութիւն մը: Մինչև անգամ խնդրոյ առարկայ ամբաստանութիւ-նը անորոշ մնացած է հսկումներ 7ին տեղի ունեցած Ընդհանուր Ժա-ղովոյ նախին մէջ:

Կը խնդրեմ, մեծապատիւ խմբող-դիր, ձեր ծանօթ անկողնակալա-թեամբ այն հերքումը հիւրընկալել ձեր յառաջիկայ թուին մէջ մինչև որ այնպիսի անհիմն տեղեկութեանց հեղինակն ճանչնամ:

Հաճեցէք ընդունիլ Տիար խմբա-ղարկեալ իմ ջերմ յարգանաց ան-կեղծ հաւատարմութիւնը:

Արման ԹԷԲԷԱՆ

ՏԵԼԵՐԱՍԷԻ ՀՐԱՌԱՐԸ

Ֆրանսայի արտաքին գործերի նախարար Ը. Տելքասէ հրաժարա-կան տուաւ իր առաջնական վիճակի պատճառով: Բայց կերելի թէ գահ-լէճի միւս անգամներին հետ անհա-մաւայն գտնուելով Պալատական խնդ-րին և մասնաւորապէս Սալոնիկի զօ-րաբանակի գրկուելու մանրամասնու-թիւններին նկատմամբ, իր պաշտօնը ուրիշ յանձնարար փափաքած է: Իրեն յաջորդելու համար արիւշ անձ մը դեռ չէ տեսնուած նախարարու-թեան մէջ: Վարչապետ Ը. Վիլիամի առ այժմ կը վարէ նաև արտաքին գործերի նախարարութիւնը:

ՀԱՄԵՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶԾԸ

Ֆրանսական ազգամեծական մի քանի գիծերին վրայ Գերմանացի-ներին իրենց կորուսած տեղերը վե-րագրուելու համար անգաղար որմ-բակնութիւններով և հեղձուցիչ կազ-տարածելով վերջերս կրկնած բոլոր կատարի ջանքերը անյաջող եղած և իրենք մեծ կորուստներ կրելով յետ մղուած են: Իրենց այդ անյաջող բոլոր յամառ ջանքերը գուցէ անոր համար կը կատարուին որ Ֆրան-սան հարկադրուի իր ուշադրութիւն դարձնել ամբողջովին իր երկրի վե-րայ և չկրնայ մեծ օգնութիւն հա-ցրել Սերպերին: Բայց գերմանա-կան ազայակողմը որ պատերազմին միջոցը հաշուած էր թէ մի քանի շաբաթէն փարիզ պիտի մտնէ, իր հիմնական հաշուին մէջ այլ սխալած լինելը շուտով պիտի տեսնէ:

Ռուսիայի կողմը Գերմանացիներն իրենց յարձակողական եռանդը կը կեդրոնացնեն այժմ գէպի Բիկա-Ու: Թէ անոր համար որ այդ կողմը ազգամեծական կարեւոր դիրք մը կրնայէ, այլ որովհետեւ զօրավար Հինտենպուրկ անկարող եղաւ ցարդ-ճախըս հասնիլ և ուրիշ կողմէ այլ զօրավար լինախնէնի կրած անընդ-հատ պարտութիւնները գէշ ապա-ւորութիւն մ'ունեցած են Գերմա-նիայի մէջ: Հետեալէն Հինտենպուրկ կը փորձէ աւելի յարմար և դիրքին հսկի մը վրայ յաջողութիւն մը ձեռ-բերել որ նոր յաղթութիւն մը տա-րած լինելու յարեալ ջնջէ արդէն զայդցած յաւաստանական գէշ ապա-ւորութիւնը: Բայց խնդիր է գեռ-թէ իր այդ ծրագրի մէջ ո՛րչափ կը յաջողի և ի՞նչպիսի կորուստներով, թէև Ռուսիայի Բիկայի մէջ շատ զօրք կեդրոնացնելու փութաձեւութիւն մը ցոյց չեն տար, գէթ այժմ, թե-րևս պաշտպանութեան համար բա-ւական կը համարին իրենց նաւա-տորմիչը որի ոյժը ցոյց տուած են ասկէ առաջ երբ Գերման հզօր նա-ւատորմիչ մը եկաւ յարձակիլ Բի-կայի վրայ: Բայց յաջողութեամբ փա-խուստի անպարտեց և ալ չհամարձա-կեցաւ վերադառնալ:

Իտալացիները Գիրոլեան օահմա-նադրին վրայ ընդհանուր առմամբ կը յառաջանան որով անողգակի օգնած կը լինին Սերպերին ալ: Թըշ-նամիի երկրին սպառնալով գրաւել, իտալիան իր մարտանաւերով ես կը մասնակցի գաշնակիցներին պու-կարական Եգէեան ծովեզերքը որմ-բակնուելու գործողութեան:

Պուլկարները թէև յոնկարծակի արշաւումով Սերպիայի հիւսիսակողմը մէկ երկու տեղեր յառաջացում ու-նեցան, բայց հարաւակողմը ուր ֆրանսական զօրքեր Սալոնիկէն հա-տած և միացած են սերպ զօրքերին, շարաշար կը յաղթուին և կը փախ-չին այդ Պուլկարներ: Ֆրանսացիները հոկտ. 24ին յարձակեցան պուլկար 3 զօրաբաժինների վրայ: Կրատէզի, վալանտովօի և Բուպրովօի սաղմա-ճակաւը: Պուլկար զօրքերը յետ փախան գէպի սերպիպուլկար ստհ-ման աղլուխը: Յրամասկան 751 օց թիղանթները խոշոր կորուստներ պատճառեցին Պուլկարներին: Իսկ Ֆրանսացիներէն 10ի չափ մեռած և 10ի չափ միայն վիրաւորուած են:

Գաշնակիցների 20 մարտանաւեր, սրունք մէջ կան և իտալականներ և սուսական «Ասթուր» յամանաւը, հոկտ. 21ին սկսան Եմբուկովի Տէտե-ազանը: Հապարտար պուլկար զօր-քեր սպանուեցան և տեղի շատեր վիրաւորուեցան: Սմբակնեցիներ նաև պուլկարական փորթօ Լակա Նուա-հանդ խոր:

ՆԱԽԱԿԱՆՈՒԹ

Վեճկովի. Հ. Ս. Ե. - Սաա-ցանք 3 ծրարով զրկուած գիրքե-րը: Շնորհակալ ենք Դժբողա-պէս մեծք ոյ շունինք ձեր փնտտած գիրքերը:

ԾԱՆՈՒՑՈՒԹՅՆԵՐ

Ինչպէս ամէն լրագրներ, Արմէլիան ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակե-ու համար, անոնք որ պէտք կունենան Արմէլիայի միջոցով մէկի մը դիմում ընել կամ մի բան յայտարարել, պարտաւոր ենք ընդունիլ իրենց ծանուցումներ, բայց լրա-գրական օգտութեան: Ծանուցումները գրելը եւանակուած են Արմէլիայի եա-կաւը, տասի վրայ հաւանելով, 1 երկա-թագրի (պիտակ) համար 2 անգրիմ և 1 բոլորգրի համար 1 անգրիմ 3 անգամ գրուելիք ծանուցումը գրել վրայ 0.0ին 10 գեղը կը լինի: 10 և աւելի անգամներ զը-ւելիք ծանուցումը գրել վրայ 0.0ին 30 գեղը: Սակարկութիւն չընդունուիր:

Haic & Melus, A National Dram-
composed by M. J. Zorab. Calcutta.
1895. Գրն 2:40 (2:50):

ՏԼՈՒԷ. — ՌԵԼԱԿԻ
Տ ՓՈՐՓՈՔՅԱԼԵԱՆ
ՄԱՐՏԻ
Հայերէն Տպարար Ը. Փորթալուեան
Le Gérant: François CARRIÈRE.
Marseille. — Imprimerie de Min